

INFLUENȚE ROMÂNEȘTI ÎN LIMBA GERMANĂ DIN ROMÂNIA. TENDINȚE ACTUALE

ROMANIAN INFLUENCES IN GERMAN LANGUAGE IN ROMANIA.
NOWADAYS TENDENCIES

(Abstract)

German language in Romania (Rumäniendeutsch) is defined as standard over regional German, which is used first by Germans as their mother tongue, but also by many Romanians as a foreign language at an advanced level. Today it is a variety of German strongly influenced by Romanian. These influences touch all compartments of language: morphology, syntax, but above all the vocabulary. The most obvious phenomena here are direct loans, extended meanings, calques, contaminations, and word formation with prefixes and suffixes. These interferences can be seen in nowadays German newspapers and in texts written in German by certain institutions (high schools, universities, radio, television, the German consulate, organizations of Germans in Romania or Germans emigrated from Romania, of Germanic scholars, of translators etc.). These credible sources of written language offer relevant contexts for most of the features listed before. Nowadays tendencies of German language in Romania can be summarised as such: the number of loans from Austrian German and German dialects in Romania is declining, whereas Romanian loans become more and more numerous. The explanation is the influence of majority and numerous Romanian pupils in German schools in Romania.

Keywords: German language in Romania, interferences, Romanian loans, vocabulary, education.

Limba germană din România (Rumäniendeutsch) este definită ca fiind limba germană literară, supraregională, vorbită în primul rând de etnicii germani ca limbă maternă, dar și de un număr însemnat de români ca limbă modernă la un nivel avansat. Ea se prezintă astăzi ca o varietate a limbii germane puternic influențată de limba română.

Limba română ca limbă a majorității este cea care influențează cel mai mult limba germană folosită în România. Ea influențează atât înțelesul cât și forma cuvintelor. Astfel de exemple se găsesc în limba germană standard din țara noastră. Materialul cercetat pentru această lucrare provine din cele mai importante ziare de limbă germană de la noi, dintre anii 2009–2012. O mare parte a acestor ziare se găsesc și pe internet. Toate cuvintele prezentate aici au fost verificate în mai multe dicționare: dicționarele *Duden-online*, *Duden-ul pentru cuvinte străine* din 2007 și din 2010, în dicționarul de variante din limba germană al lui Ulrich Ammon (VWb 2004), precum și în *Dicționar de management al învățământului superior din România, român-englez-francez-german*, ai cărui autori pentru partea privitoare la limba germană sunt Ioan și Mariana Lăzărescu (DMISR 2001).

Aceste influențe ating toate compartimentele limbii: morfologia, sintaxa, dar mai ales lexicul.

În domeniul vocabularului, fenomenul cel mai des întâlnit este cel al împrumuturilor directe, urmat de extinderile de sens, calcurile, contaminările și formarea cuvintelor cu prefixe și cu sufixe. Aceste influențe se pot găsi în ziarele de limbă germană din România și în textele oficiale ale unor instituții (licee, universități, radioteleviziune, consulatul german, organizații ale nemților din România sau ale nemților emigrați din România, ale germaniștilor, ale traducătorilor etc.). Acestea sunt surse credibile pentru limba germană scrisă. Ele oferă contexte relevante pentru cele mai multe trăsături din cele amintite mai sus și pot constitui texte model. Din motive de spațiu, pentru a putea oferi aici o imagine cuprinzătoare asupra acestor influențe am renunțat la contexte. Ele pot fi însă găsite în teza noastră de doctorat și în alte articole ale noastre: *Limba germană din România – varietate sau enclavă lingvistică* (Serbac 2013), „Limba germană din România: interferențe în domeniul învățământului preuniversitar și universitar” („Rumäniendeutsch: Interferenzerscheinungen im Bereich des Unterrichts und des Hochschulwesens”, Serbac 2011), „Noi cercetări despre interferențele în domeniul învățământului în limba germană de astăzi din România” („Neue Forschungen über Interferenzerscheinungen im Bereich des Unterrichts im heutigen Rumäniendeutsch”, Serbac 2012a), „Limba germană din România – centru sau periferie? Influențe ale limbii române asupra limbii germane literare din România” (Rumäniendeutsch – Zentrum oder Peripherie? Einflüsse des Rumänischen auf die deutsche Schriftsprache in Rumänien. Ein Überblick aus der Perspektive der Varietätenlinguistik”, Serbac 2016).

Următoarele categorii de interferențe sunt deosebit de bine reprezentate:

1. Clasificarea tipurilor de interferențe

1.1. Interferențe în domeniul sensului

Sensul unui cuvânt nemțesc se schimbă sub influența unui cuvânt românesc asemănător ca sens. De cele mai multe ori, cuvântul păstrează toate sensurile

din limba germană, la care se mai adaugă încă unul. Aceste cuvinte prezintă extensii semantice. Acest tip de interferență afectează mai ales substantivele.

Agentur: germ. com. *Agentur* apare și în dicționarul *Duden-online* ca ‘birou de informații’ sau ‘birou pentru intermediari’; germ. rom. *Agentur*, *Reiseagentur* are și sensul de ‘agenție de voiaj’ după rom. *agenție*.

Baron: germ. com. *Baron* apare și în dicționarul *Duden-online* cu sensul de ‘titlu nobiliar francez ori purtătorul acestui titlu’; germ. rom. *Baron* are și înțelesul de ‘om bogat și influent într-un anumit loc’; după rom. *baron*.

Direktion: germ. com. *Direktion* se găsește și în dicționarul *Duden-online* cu două înțelesuri: ‘conducere’ și ‘direcție’ (învechit); germ. rom. *Direktion* înseamnă și ‘instituție administrativă dintr-un anumit domeniu, departament într-o instituție și într-un minister’, după rom. *direcție*, sens apropiat de cel din germana elvețiană: ‘minister al unui canton’ (*Duden-online*).

Einheit: germ. com. *Einheit* apare și în dicționarul *Duden-online* cu trei sensuri: ‘întreg (uniune)’, ‘unitate de măsură’ și ‘unitate militară’; germ. rom. *Einheit* înseamnă și ‘întreprindere, fabrică, departament dintr-o fabrică’, după rom. *unitate*.

Funktionär: germ. com. *Funktionär* e menționat și în dicționarul *Duden-online* ca ‘reprezentant profesional sau onorific al unei uniuni economice, sociale sau sportive, care acționează în numele unei astfel de organizații, servind intereselor ei’; germ. rom. *Funktionär* înseamnă și ‘funcționar’ după rom. *funcționar*; cf. elv. *Funktionär* ‘funcționar’ (*Duden-online*), sudt. *Funktionär* ‘funcționar mai înalt în grad (de orice fel)’ (Ammon 1995: 410).

Kabinett: germ. com. *Kabinett* apare și în dicționarul *Duden-online* cu patru sensuri: ‘încăpere pentru consfătuiri și lucru, mai ales la curțile princiare’ (învechit), ‘totalitatea miniștrilor, centru de predare și consfătuiri’ (în Germania de Est), ‘vin de categoria întâi’; germ. rom. *Kabinett* are și sensul de ‘spațiu amenajat pentru un anumit scop’, după rom. *cabinet*.

Kommune: germ. com. *Kommune* se găsește și în dicționarul *Duden-online* cu mai multe sensuri: ‘comună’ (‘sat, oraș sau ceva asemănător’) cu sensul de ‘cea mai mică unitate administrativă’, ‘comunitate care locuiește în același loc’; germ. rom. *Kommune* înseamnă și ‘sat mai mare, unitate administrativă ce include mai multe sate’, după rom. *comună*.

Lektion: germ. com. *Lektion* apare și în dicționarul *Duden-online* cu două sensuri: ‘lecție dintr-un manual, predată elevilor și sensul general de învățătură’; germ. rom. *Lektion* înseamnă și ‘oră de școală’, după rom. *lecție*; prezent și în elv., lux. (Ammon 1995: 403); corespunde sensului l.b. din *Duden-ul online* (‘termen învechit de pedagogie, încă regional) oră de predare, oră de școală (mai ales într-un curs, într-o serie de prelegeri)’.

Lizenz: germ. com. *Lizenz* se găsește și în dicționarul *Duden-online* cu sensul de ‘drept de liberă practică’; germ. rom. *Lizenz* are și înțelesul de ‘examen de absolvire a facultății’, după rom. *licență*.

Mediatisierung: germ. com. *Mediatisierung* apare și în dicționarul *Duden-online* cu două înțelesuri: ‘supunere, subordonare’ (termen de istorie) și ‘răspândirea tot mai mare a mijloacelor electronice de comunicare în masă’ (folosit adesea în sens peiorativ); germ. rom. *Mediatisierung* înseamnă și ‘faptul de a fi făcut cunoscut prin mijloacele de comunicare în masă’, după rom. *mediatizare*.

Patriarchalkirche: germ. com. *Patriarchalkirche* apare și în dicționarul *Duden-online* însemnând ‘biserica principală’; germ. rom. *Patriarchalkirche* înseamnă și ‘biserica din complexul Patriarhiei’; după rom. *biserică patriarhală*.

Präfekt: germ. com. *Präfekt* se găsește și în dicționarul *Duden-online* cu patru sensuri: ‘înalț funcționar civil sau militar în Roma antică’, ‘conducător misionar catolic însărcinat cu sarcini speciale’, ‘cel mai în vârstă elev dintr-un internat, care îi supraveghează pe ceilalți’ ș.a.; germ. rom. *Präfekt* înseamnă și ‘funcționar numit (de obicei) politic în fruntea administrației județene’ (asemănător cu al doilea sens din dicționarul *Duden-online*: ‘cel mai înalț funcționar din administrația unui departament (în Franța) ori a unei provincii (în Italia)’), după rom. *prefect*.

Präfektur: germ. com. *Präfektur* se găsește și în dicționarul *Duden-online*; germ. rom. *Präfektur* înseamnă și ‘instituția condusă de un prefect’, după rom. *prefectură*.

Profil: germ. com. *Profil* apare și în dicționarul *Duden-online* cu șapte sensuri, dintre care: ‘profil al feței’, ‘contur’, ‘secțiune, tăietură’, ‘(trăsături de) caracter’ ș.a.; germ. rom. *Profil* înseamnă și ‘domeniu, specialitate’, după rom. *profil*.

Schulprogramm: germ. com. *Schulprogramm* se găsește și în dicționarul *Duden-online* cu două sensuri, printre care acela de ‘raport anual al școlilor conținând prezentări ale cadrelor didactice, prin care instituția de învățământ dorește să își dovedească nivelul profesional’; germ. rom. *Schulprogramm* are și înțelesul de ‘programă școlară’ după rom. *programă școlară*; prezent și în elv., lux. (Ammon 1995: 404).

Theateragentur: germ. com. *Theateragentur* se găsește și în dicționarul *Duden-online*; germ. rom. *Theateragentur* înseamnă și ‘casă de bilete (unde se pot cumpăra bilete la teatru)’ după rom. *agenție teatrală*.

1.2. Interferențe în domeniul formei

1.2.1. Împrumuturi directe

Împrumuturile directe reprezintă cea mai simplă formă de îmbogățire a vocabularului. Cele mai numeroase sunt substantivele.

Advokatur: apare și în dicționarul *Duden-online* cu mențiunea ‘limbaj de specialitate, altfel ușor învechit’; și elv., iar în Austria și Germania e învechit (VWb: 22); în germana din România mai există și astăzi datorită rom. *avocatură*.

Athenäum: din rom. *Ateneu* ‘clădire publică, monument istoric din București, destinată concertelor simfonice și evenimentelor culturale deosebite’; cf. lux. *Athenäum* ‘gimnaziu (liceu) umanist’ (Ammon 1995: 400); apare și în dicționarul *Duden-online* cu sensul de ‘templu al zeiței Atena’.

Baba Dochia: din rom. *Baba Dochia*, personaj mitologic românesc.

Boboteaza: din rom. *Boboteaza*, sărbătoare ortodoxă din 6 ianuarie.

Bulibasse: din rom. *bulibașă* ‘conducătorul unei comunități de romi’.

Bulz: din rom. *bulz* ‘bulgăre de mămăligă umplută cu brânză de oaie’.

Camion: din rom. *camion*, termenul din germana comună fiind *Lastkraftwagen*; prezent și în elv., lux., ostb. (Ammon 1995: 403, 416).

Coiffeur: din rom. *coafor*, termenul din germana comună fiind *Friseur*; prezent și în elv., lux. (Ammon 1995: 275, respectiv 403).

Colinde: din rom. *colinde*, cântece tradiționale românești de Crăciun.

Cozonac: din rom. *cozonac*, termenul din germana comună fiind *Striezel*.

Fanariot: din rom. *fanariot* ‘nume dat în secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea domnilor Țării Românești și ai Moldovei, recrutați dintre dregătorii greci din cartierul Fanar din Istanbul’.

Hora: din rom. *horă*; apare și în dicționarul *Duden-online* cu explicația incompletă ‘dans popular românesc’; termenul din germana comună este *Reigen*.

Hydrozentrale: din rom. *hidrocentrală*, termenul din germana comună fiind *Wasserkraftwerk*.

Korkodusche (pl.): din rom. *corcodușe*, termenul din germana comună e *gelbe Mirabellen*.

Magazin: din rom. *magazin*, termenii din germana comună fiind *Geschäft* și *Laden*; apare și în dicționarul *Duden-online* cu mai multe înțelesuri, printre care: ‘depozit’, ‘revistă’, ‘emisiune la radio sau la televizor care tratează diferite teme’ ș.a.; în dicționarul de cuvinte străine *Duden-Fremdwörterbuch* (2007), sensul de ‘magazin, prăvălie’ e menționat ca fiind învechit.

Metropolie: din rom. *mitropolie* ‘sediul Mitropoliei, biserica Mitropoliei’; termenul nemțesc este *Metropolitankirche*.

Mikrobus: din rom. *microbus*; termenul nemțesc obișnuit este *Kleinbus*.

Mineriade: din rom. *mineriadă* ‘invazie a minerilor în București pentru susținerea puterii politice din acel moment, în anii 1990 și 1991’.

Motz: din rom. *moț* ‘locuitor al Țării Moților’.

Offizialität: din rom. *oficialitate* ‘persoană oficială’, *offizielle Person* din germană.

Opincar: din rom. *opincar* ‘purtător de opinci, țaran, român’.

Orthodoxismus: din rom. *ortodoxism*, folosit (în mod greșit) în loc de *ortodoxie* ‘crența ortodoxă’.

Patisserie: din rom. *patiserie*; în germana comună învechit (*Duden-online*), termenul folosit azi fiind *Konditorei*; prezent și în elv., lux. (Ammon 1995: 404).

Patriarch: din rom. *patriarh* ‘conducătorul Bisericii Ortodoxe Române’ (definiție asemănătoare și în dicționarul *Duden-online*, cu referire la biserica ortodoxă în general).

Patriarchie: din rom. *patriarhie* ‘conducerea Bisericii Ortodoxe Române’.

Pope: din rom. *popă* ‘preot’; dicționarul *Duden-online* îl definește ca fiind ‘preot ortodox de mir’, cu referire însă doar la spațiul slav; termenul folosit în germana comună este *Pfarrer*.

Rabla: din rom. *rablă* ‘mașină veche, stricată’.

Ruga: din rom. *rugă* ‘sărbătoare ortodoxă, hramul bisericii’ (nicio asemănare de sens cu *Ruga* ‘cută a pielii, a unei mucoase’ din *Duden-Fremdwörterbuch* 2007).

Securist/Sekurist: din rom. *securist* ‘angajat al Securității’.

Talcioac: din rom. *talcioac* ‘piață de vechituri’, termenul din germana comună este *Flohmarkt*.

Tokane: din rom. *tocană* ‘mâncare făcută din bucățele de carne și/sau legume prăjite la început cu ceapă’.

Tricolori (pl.): din rom. *tricolori* ‘jucător de fotbal din echipa națională a României’.

Trikolore: din rom. *tricolor* ‘steagul în trei culori al României’ (*Duden-online*: ‘steagul în trei culori [al Franței]’).

Trolleybus: din rom. *troleibus*; mai ales în elv. (*Duden-online*); termenul din germana comună *Oberleitungsomnibus*.

Trottoir: din rom. *trotuar*; vezi și elv., în rest ușor învechit (*Duden-online*); elv., ostb. (Ammon 1995, p. 271, 416), termenul nemțesc comun este *Bürgersteig*.

Zacusca: din rom. *zacuscă*.

Abrevieri:

CNP: din rom. *CNP*, *cod numeric personal*; în germana comună ar fi *Personenkennzahl*, *Personenkennnummer*, *persönlicher Kennnummer*, eventual comparabil cu *Sozialversicherungsnummer* (‘numărul social de asigurare’).

DN: din rom. *DN*, *drum național*; termenul din germana comună e *Hauptstraße*, *Nationalstraße*.

SMURD: din rom. *SMURD*, *Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare*; termenul cunoscut al serviciului respectiv în germana comună este *Notdienststelle für Wiederbelebung und technischen Rettungsdienst*.

1.2.2. Formarea cuvintelor

În cadrul procedeele de formare a cuvintelor, sunt active mai ales prefixul *ent-* și sufixul *-ung*.

Interferențe la prefixe: prefixul *ent-*

Entprofessionalisierung: calc (parțial) de structură după rom. *deprofesionalizare*.

entpunkten: după rom. *a depuncta*.

Interferențe la sufixe: sufixul *-ung*

Offizialisierung: după rom. *oficializare*.

Plafonierung: în dicționarul *Duden-online* apare doar infinitivul substantivizat *das Plafonieren*; *plafonieren* (mai ales elv.), cu același sens ca în limba română: ‘a opri, a pune o limită maximă’ (*Duden-online*); germ. rom. *Plafonierung*, după rom. *plafonare*.

1.2.3. Contaminarea

Fenomenul contaminării este și el prezent sub forma influenței reciproce între un cuvânt românesc și unul nemțesc.

Ota: ‘bunic’, contaminare între rom. *tata* și germ. com. *Oma*.

Otata: ‘bunic’, contaminare între rom. *tata* și germ. com. *Omama*. Termenul folosit pentru ‘bunic’ în germana comună este *Großvater*.

1.2.4. Calcuri

Cea mai bine reprezentată categorie de calcuri este cea a compuşilor formați din două substantive, dar există și compuși alcătuiți dintr-un adjectiv și un substantiv. Dintre numeroasele exemple dăm aici doar câteva:

Acceleratzug: după rom. *tren accelerat*. Un termen apropiat din germana comună ar fi *Schnellzug* ‘expres, intercity’ sau învechitul *D-Zug* (*Durchgangszug*).

Ackerbaulyzeum: după rom. *liceu agricol*.

Essensbon: după rom. *bon de masă*.

Forstlyzeum: după rom. *liceu forestier*.

Kunstlyzeum: după rom. *liceu de artă*. Termenul nemțesc comun e *Kunstgymnasium*.

Personalcode: după rom. *cod personal*.

Weinbaubrigade: după rom. ‘brigadă de viticultori, echipă organizată de lucrători în vie’ (în gospodăriile colective, în vremea comunismului).

Zivilgesetzbuch: după rom. *cod civil*; și elv. (*Duden-online*); termenul din germana comună este *bürgerliches Gesetzbuch*.

1.2.5. Sintagme

Se întâlnesc adesea traduceri cuvânt cu cuvânt ale sintagmelor românești:
mit halber Norm: din rom. *o jumătate de normă*; în germana comună se folosește substantivul compus *Teilzeitarbeit*.

mit voller Norm: germ. com. *Vollzeitarbeit*, din rom. *cu normă întreagă*.

Se observă unele concordanțe cu germana din Elveția, din estul Belgiei și din Tirolul de Sud, zone aflate și ele sub influența limbilor romanice (franceza și italiana).

2. Interferențe în domeniul învățământului

Domeniul cel mai atins de interferențele cu limba română este cel al învățământului. Acesta are o terminologie proprie, atât de diferită de cea din Germania, încât se poate ajunge la neînțelegeri în comunicare. Următoarele exemple sunt grăitoare în acest sens:

În germana de la noi, *înscierea* e *Einschreibung* și *înmatricularea* e *Immatrikulation*, pe când în Germania acești termeni sunt sinonimi pentru că acolo nu e vorba de două procese diferite.

Învățământul la zi este denumit la noi prin calcul *Tagesunterricht*, în loc de *Vollzeitstudium*. Înțelesul substantivului *Kurs* este influențat de cel al substantivului *curs* din românește, însemnând și ‘oră de curs, un singur curs’, pe când în Germania acesta înseamnă ‘totalitatea cursurilor dintr-un semestru sau dintr-un an la o anumită materie’. Pentru a denumi un *singur* curs se folosește termenul *Veranstaltung*.

Dintre actele de studii, *foaia matricolă* pentru studiile deja încheiate e denumită la noi prin calcul *Matrikelblatt*, în vreme ce echivalentul corect ar fi *Studienleistungen*, iar *Matrikelblatt* înseamnă o adevărită care conține și notele obținute până în momentul respectiv (Serbac 2011).

Influența limbii române se manifestă, așadar, mai ales în domeniul învățământului. Explicația este de natură sociolingvistică: numărul covârșitor de elevi români din unitățile de învățământ cu predare în limba germană (ca limbă maternă). Numărul vorbitorilor români e comparabil cu cel al nemților din România, dacă ne gândim că după ultimul recensământ mai sunt în țara noastră cam 50.000 de germani, în vreme ce numărul elevilor români care studiază germana e de peste 20.000. Cei mai mulți copii din școlile și grădinițele de limbă germană de la noi provin din familii mixte sau din familii românești (Lăzărescu 2013: 384). Și Ulrich Ammon observă că, împutinându-se elevii vorbitori nativi din școlile germane, locul acestora a fost luat de elevii români (Ammon 1995: 417).

Johanna Bottesch este cea dintâi care îi include în comunitatea vorbitoare de limba germană și pe vorbitorii români (Bottesch 2008: 351). Ne alăturăm acestei păreri și credem că datele de mai sus o susțin.

3. Austriacisme, cuvinte dialectale și românisme

În limba germană din România coexistă termeni din germana din Austria, din Germania și împrumuturi din română, ele putând apărea chiar în același text. Este și cazul substantivului *clătite*, care apare ca *Palatschinken* (austriacism), *Eierkuchen* sau *Pfannkuchen* (termen din germana comună) și *Klettiten* (românism).

Cuvintele provenite din germana austriacă sunt înlocuite din ce în ce mai mult de corespondentele lor din germana comună. Astfel, la multe dintre dubletele semnalate de Peter Kottler (1986: 248) în anii '80 austriacismele sunt dispărute sau pe cale de dispariție din uzul comun. *Gefrorenes* i-a lăsat locul lui *Eis* ‘înghețată’, *Karfiol* lui *Blumenkohl* ‘conopidă’, *Nudelwalker* lui *Nudelholz* ‘sucitor’, *Tuchent* lui *Daunendecke* ‘plapumă de puf’, *Zieche* lui *Kissenüberzug* ‘față de pernă’ și *Karnische* lui *Vorhangsstange* ‘galerie pentru perdele’.

Cuvintele provenite din dialectele săsești și șvăbești ale nemților din România au fost și ele aproape în întregime înlocuite de corespondentele lor din germana comună. De exemplu, *stockhoch* este în regres în favoarea lui *einstöckig* ‘cu un singur etaj’ (Șerbac 2014).

4. Concluzii

Limba germană din România prezintă anumite tendințe. Ele se pot rezuma astfel: numărul austriacismelor, al teutonismelor și al cuvintelor germane provenite din dialecte este în scădere, în vreme ce românismele devin tot mai numeroase. Acest fenomen se poate explica prin influența populației majoritare românești și prin numărul mare de elevi români în școlile cu predare în limba germană.

Se poate spune că aceste interferențe sunt atât de numeroase încât pot îngreuna înțelegerea de către un cunoscător al germanei comune a unui text. De aceea ar fi important ca ele să fie cuprinse într-un dicționar al limbii germane.

BIBLIOGRAFIE

- Ammon, Ulrich, 1995, *Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz. Das Problem der nationalen Varietäten*, Berlin, New York, Walter de Gruyter.
- Bottesch, Johanna, 2008, „Rumänien”, în Eichinger, Ludwig M., Albrecht Plewnia, Claudia Maria Riehl (eds.), 2008, *Handbuch der deutschen Sprachminderheiten in Mittel- und Osteuropa*, Tübingen, Günther Narr, p. 329–392.
- Kottler, Peter, 1986, „Besonderheiten der deutschen Sprache in unserem Land. Interferenzercheinungen”, în Markel, Michael (ed.), 1986, *Deutsche Literatur, Lehrbuch für die XI. Klasse*, București, Editura Didactică și Pedagogică, p. 247–257.
- Lăzărescu, Ioan, 2013, „Rumäniendeutsch – eine eigenständige, jedoch besondere Varietät der deutschen Sprache”, în Schneider-Wiejowski, Karina, Birte Kellermeier-Rehbein, Jakob Haselhuber (ed.) 2013, *Vielfalt, Variation und Stellung der deutschen Sprache*, Berlin / New York, Walter de Gruyter, p. 371–391.
- Șerbac, Patricia, 2011, „Rumäniendeutsch: Interferenzercheinungen im Bereich des Unterrichts und des Hochschulwesens”, în Diaconu, Mircea, Rodica Nagy ș.a. (ed.), *Discurs critic și variație lingvistică. Noi perspective de investigare: receptări, analize, deschideri*, Suceava, Editura Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, p. 261–263.
- Șerbac, Patricia, 2012a, „Neue Forschungen über Interferenzercheinungen im Bereich des Unterrichts im heutigen Rumäniendeutsch”, în Sass, Maria (ed.), *Germanistische Beiträge*, 31, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, p. 142–152.
- Șerbac, Patricia, 2012b, „Übersetzungs- und Kommunikationsschwierigkeiten bei der Übersetzung von Studiendokumenten aus dem Rumänischen ins Deutsche”,

- în Superceanu, Rodica, Daniel Dejica (ed.), *Professional Communication and Translation Studies*, nr. 5, 1–2, p. 101–112.
- Serbac, Patricia, 2013, *Limba germană din România – varietate sau enclavă lingvistică / Rumäniendeutsch – Varietät oder Sprachinsel?* (teză de doctorat, Universitatea din București).
- Serbac, Patricia, 2014, „Mundartliche Einflüsse im Rumäniendeutschen”, în Lăzărescu, Mariana-Virginia (ed.), *Deutsch als Fremd- und Muttersprache im mitteleuropäischen Raum*, Berlin, Wissenschaftlicher Verlag, p.223–230.
- Serbac, Patricia, 2016, „Rumäniendeutsch – Zentrum oder Peripherie? Einflüsse des Rumänischen auf die deutsche Schriftsprache in Rumänien. Ein Überblick aus der Perspektive der Varietätenlinguistik” (în curs de publicare).

DICȚIONARE

- DMISR: *Dicționar de management al învățământului superior din România, român- englez-francez-german*, 2001. Nicolescu, Adrian (Hrsg.). Autoren für den deutsch-rumänischen Teil: Lăzărescu, Ioan und Lăzărescu, Mariana, Universität Bukarest, Livpress.
- Duden Fremdwörterbuch*, 2007: *Duden. Das Große Fremdwörterbuch*, 4., aktualisierte Auflage Mannheim / Leipzig / Wien / Zürich, Dudenverlag.
- Duden Fremdwörterbuch*, 2010: *Duden. Das Fremdwörterbuch*, Bd. 10. Mannheim / Leipzig / Wien / Zürich, Dudenverlag.
- Duden-online*: <http://www.duden.de/rechtschreibpruefung-online>.
- VWb: Ammon, Ulrich et al., 2004, *Variantenwörterbuch des Deutschen. Die Standardsprache in Österreich, der Schweiz und Deutschland sowie in Lichtenstein, Luxemburg, Ostbelgien und Südtirol*, Berlin / New York, Walter de Gruyter.

PRESCURTĂRI

elv.	germana din Elveția
germ. com.	germana comună
germ. rom.	germana din România
lux.	germana din Luxemburg
ostb.	germana din Estul Belgiei
rom.	românesc
sudt.	germana din Tirolul de Sud

Patricia ȘERBAC
Universitatea Regensburg, Germania